

3. *Hobsbawm, E.* Introduction: Inventing traditions. I: The Invention of tradition. red E. Hobsbawm & T. Ranger, S. 1-14. Cambridge.: Cambridge University Press., 1992. — P. 1-2

4. *Eriksen, T. H.* Ethnicity and nationalism: Anthropological perspectives. 3rd ed. —London.: Pluto Press., 2010. — 256 p.

5. *Bourdieu P.* La genèse historique de l'esthétique pure // Les Cahiers du musée national d'art moderne. Printemps. — 1989. — № 27. — P. 95—106

6. *Bourdieu P.* Questions de sociologie. — P.: Minuit, 1980. — 268 p

*Щурова Вікторія Анатоліївна, кандидат архітектури, доцент,  
доцент кафедри дизайну архітектурного середовища КНУБА*

## **ПРОГНОСТИЧНІ ПІДХОДИ В ЛАНДШАФТНО-МІСТОБУДІВНИХ ТЕОРІЯХ. ІДЕЇ, КОНЦЕПЦІЇ, УЯВЛЕННЯ**

Людині необхідне усвідомлення минулого, наочність сьогодення, як свідчення стабільності, а також передчуття майбутнього для свідчення безперервності свого буття. Прагнення вдосконалення умов життя, яке зародилося при формуванні перших поселень розвивається у пошуках сучасної науки. Прогностичні підходи поділяються на: раціональний та інтуїтивний. Раціональний ґрунтується на статистичних даних та використовує математичний апарат для дослідження фактів, які можна змінити кількісно. Інтуїтивний підхід – на експертних оцінках і використовується тоді, коли розглядаються явища суспільного або культурно-ціннісного характеру, які не можна виміряти. Прогнозування – це ще не наука, бо складно розібратись, що сьогодні можна вважати ідеєю, прогнозом, утопією або пророцтвом.

Міське середовище як предмет дослідження багатьох дисциплін у теоретичному і практичному аспектах. Частина антропогенного ландшафту, техносфери, де створені людиною споруди сполучаються із природними компонентами, воно розглядається з позиції ландшафтно-архітектурної організації території. Міське середовище відображає процеси взаємовпливу техносфери та природного довкілля [1].

При вивченні контактів людини з житловим середовищем і природою в історичному контексті А. Іконніков виділив три основних підходи: пристосування житла до природного оточення; активний антропогенний вплив на природу; знайдення балансу природного і штучного. Це вважалося поетапним позитивним розвитком просторової організації міст. На першому етапі окремі житлові чарунки розташовувались згідно з природною ситуацією; на другому – утворювались регулярні ряди, побудовані за геометричними правилами;

третій етап мав би характеризуватись багатofункціональністю, сполученням епіцентрів урбанізації та відкритих природних просторів [2].

Але в результаті, на практиці, вивільнені території внаслідок знесення хмарочосів не віддаються під сади, а теж забудовуються. Має місце скорочення природних ресурсів, що призводить до екологічної нестабільності, відбувається процес суцільної антропогенізації ландшафту, який за структурою і тектонікою конкурує з самою природою.

Концепція динамічного функціоналізму в проектах міста майбутнього В. Локтева знайшла втілення у явищах метаболізму та моделюванні складних динамічних утворень. На відміну від вертикальної урбанізації пропонується розвиток просторової рухливої, антигравітаційної архітектури [3].

Проект «Венера» Жака Фреско – уособлення моделі інакшого прогностичного напрямку, пов'язаного з переосмисленням структури суспільства [4]. Своєрідна «трійця» – наука, виробництво, споживання спрямовується на гармонізацію розвитку суспільства, сприяє його дальшому поступу. Задум Жака Фреско – це панацея спасіння природи і людства, реалізація гармонійних просторових структур, це своєрідне пророцтво, яке в доступній формі має бути донесене землянам, незалежно від географічної, національної, економічної, політичної і релігійної ієрархії...

Коли давньогрецькі філософи-піфагорійці знайшли виразний набір гармонійних сполучень, свого роду стандартів чи шаблонів, вони були впевнені, що світ побудовано за законами геометрії. Типові приклади: дендритна форма дерев, кровоносної системи тварин і людей; спіралеподібна структура мушлі, витких рослин, молекули ДНК. У природі повторюються також паралельно-смугасті, віялоподібні, радіально-кільцеві візерунки, які виявляються у плануванні міст і знаходять відбиття у схемах транспортних шляхів. Обрис межі міста багато в чому залежить від природних факторів.

Не менш важливого значення, ніж будівлі, в містах набувають відкриті простори, їхнє розташування, розміри, конфігурація, утилітарність. За твердженням М. Ладовського, архітектура являє собою мистецтво, яке оперує простором. І тільки інтегрована схема формування ландшафту та зв'язок регіональних природних утворень з містами-мегаполісами забезпечать гармонійну єдність природних і техногенних об'єктів усіх рівнів, високу естетичну привабливість і здорове оточення.

Як відомо, мрії про міста майбутнього існували у далекому минулому і були переважно ідеальними. Утопія (гр.) – місце, якого нема або райське місце. Найдавніші і водночас найсучасніші містобудівні зразки архітектурних утопій ґрунтуються на екологічних міркуваннях.

Амауротум – острів утопії Т. Мора (1512 р.), «Місто Сонця» Т. Кампанелли (1602 р.), місто утопія «Ікарія» Е. Кабе (1840 р.) – все це пошуки ідеального середовища для життя людей. Малюнки А. Сант-Еліа до теорії «нового міста» (1914 р.) на одній з міланських виставок зображують 70-метрові хмарочоси і багатоярусні транспортні розв'язки. Грецький архітектор-філософ К. Доксіадіс вважав, що без принципової перебудови міст почнеться урбаністична катастрофа, і бачив вихід у створенні принципово нового розподілу транспортних потоків, схожого на систему кровопостачання: біля поверхні швидкість має бути невеликою, а в міру заглиблення з розширенням судин потік пришвидшується. Доксіадіс проголосив, що історична еволюція йде по лінії розвитку від самостійного міста-поліса до міста-динаполіса, єдиного для усього людства. «Місто Сонця» І. Леонідова (1950 р.) – громадський і культурний центр країни, в якому зосереджене культурне і наукове життя. Серед лісів і ланів здіймаються скляні вежі-хмарочоси, схожі на стовбури дерев. Це «рядові міста», об'єднані швидкісними магістралями між собою і столицею – містом Сонця. Концепція міського «метаболізму» – природного для організмів обміну речовин з оточенням – висунута архітектором Кендзо Танге в 1960 році, почала частково впроваджуватись. Італійський архітектор Паоло Солері ввів поняття «аркології» – містобудівної концепції, що представляла собою синтез архітектури та екології. Запропоноване злиття було втілене в рамках проекту «Аркосанті» (1970 р.). У тому ж році було оприлюднено пошуковий проект А. Гутнова та І. Лежави «Новий елемент розселення», головною темою якого став логічний розподіл промислової та житлової зон міста, з орієнтацією на розв'язання протиріч при швидкому розвитку технопросторів [5].

Історія створення об'єктів ландшафтного мистецтва триває тисячоліття. Ці об'єкти постійно удосконалюються, змінюються, ілюструють закони всіх явищ і форм. З розвитком містобудування в ХХ – на початку ХХІ століття виявлена необхідність пізнання, як жити в гармонії поселень і природи. Високий рівень технологій та інженерних новацій дозволяють створювати споруди архітектури і об'єкти ландшафту на основі екологічної стабільності та естетичної привабливості. Це нові об'єкти в Японії, Сінгапурі, Таїланді, Іспанії, Англії, Франції, Італії та ін.

Впровадженню нових технологічних рішень озеленення міст сприяють досягнення науково-технічного прогресу. В зв'язку з ущільненням забудови ведуться пошуки альтернативних рішень відновлення природного середовища.

Наближення архітектури до природи здійснюється перетворенням на «зелену» шляхом оздоблення фасадів щільним рослинним покривом. Слід також згадати складний і незвичний метод озеленення фасадів – «живі

стіни», створений за технологією французького ботаніка Патрика Блана. Над швидкісними дорогами та пересадочними вузлами з'являються поодинокі зелені мости або видовжені платформи з високопродуктивними теплицями; вони мають своєрідні назви: «еко-міст», «еко-шлях», «зелена стрічка» тощо. Проекти підвісного парку-мосту та футуристичного медіа-мосту в Сеулі розширюють уявлення про мости як повноцінні багатофункціональні споруди з культурно-рекреаційними і парковими зонами. Верхній ярус центру транзитних перевезень в Сан-Франциско являє собою видовжену паркову зону серед багатоповерхової забудови, де передбачені такі новітні системи, як геотермальне охолодження та енергія вітру. Вертикальний розвиток садів сприяє появі нового образу міста, «зелена архітектура» трансформує міський пейзаж. Прикладом цього стає розповсюдження вертикальних ферм, «зелених башт», еко-башт і т. п. Передові «зелені» технології в поєднанні з новими екологічними заходами – шлях примирення цивілізації з природою.

Одним із нових процесів, які відбуваються у сфері створення ландшафтів, є ландшафтний урбанізм – продукт, породжений творчими ідеями світового архітектурного авангарду і сюрреалізму. Його можна розглядати як підхід до планування, що відповідає добі постмодернізму з його багатогранністю, гнучкістю, стратегічною винахідливістю. Виникають нові види просторів, які В. Іовлев поділяє на екопростір, антропопростір, технопростір, кіберпростір [6]. Екопростір розглядається як місце гармонічного співіснування людини і природи. Антропопростір характеризується переважанням штучного середовища, в першу чергу, комфортного для людини, імітації природного середовища штучними засобами. У технопросторі перевага надається проблемам техніки і виробництва над цінностями природи і людини. Екологічна діяльність спрямована на рекультивацію та використання екотехнологій. Кіберпростір – супермодернізоване штучне середовище, в якому потреби й інтереси людини задовольняються шляхом використання сучасних інтелектуальних і технічних засобів та ведуться пошуки екологічних альтернатив. Малоімовірно, що якийсь із згаданих видів просторів у чистому вигляді буде розвиватись у майбутньому. Визначальне становище окремого виду можливе на перехідних етапах розвитку, а баланс між ними визначатиме динаміка змін гнучких, різноманітних систем.

Архітектори Університету Торонто розробили проект міста зі сховищами води на випадок кліматичних катастроф спеціально для долини річки Колорадо на Південному сході США. Це місто майбутнього схоже на бджолиний вулик, покритий мембраною для конденсації води з повітря.

Сьогодні навіть запеклі ретрогради вважають, що міста майбутнього будуть відрізнятись від сучасних, «як небо і земля». Активно

розглядаються пропозиції створення швидкісних, багатоярусних трас на дахах будинків-хмарочосів. Башти майбутнього проектується за будовою дерева, у «стовбурі» яких виробляється кисень, дистилюється вода, генерується енергія. При цьому форма може змінюватись у залежності від пори року, набувати за потреби вигнутої аеродинамічної форми, що знижує тиск вітру.

У заключному виступі голова журі Міжнародного конкурсу на проект екополісу майбутнього «Конкордія – «Античорнобиль – ХХІ століття» П'єр Ваго промовив: «...Майбутнє, про яке усі постійно говорять, багатовимірне і непередбачуване, в тому числі, в питаннях містобудівної науки і таких аспектах, як екологія, технізація буття, образ житла і об'єктів соціальної сфери, естетика містобудівних рішень з урахуванням регіональних особливостей, геополітичних колізій... ми вважаємо, що не можна зупинятись, треба продовжувати пошуки рішень і консолідацій процесів розвитку людства».

Мегаполіси приречені, постійне збільшення політичної та соціальної щільності неминуче тягнуть за собою ущербність матеріальну, люди замурують самі себе... Тому головним завданням дня повинні стати ідеї формування об'єктів ландшафтної урбаністики, створення гармонійних об'єктів ієрархії, життєствердних об'єктів зеленого середовища. Суспільство може руйнувати природу та історичне середовище й обґрунтовувати свої дії потребами його членів. Але благотворний вплив гармонії природи на моральний розвиток людини можливий лише при невтручанні в процеси її еволюції.

### **Список використаних джерел**

1. Шкодовський Ю.М., Каменський В.І. Урбаністика: Підручник. – Х.: ХНУБА, 2011. – 180 с.
2. Иконников А.В. Утопическое мышление и архитектура.– М.: Архитектура-С, 2004 – 400 с.
3. Локтев В. Автобиография или кое-что о себе... и архитектуре. МАРХИ, 2006. Доступно: <http://www.marhi.ru/vestnik/profession/loktev/> [Дата звернення 04.11. 2018].
4. Жак Фреско. Проект Венера – не утопія – Naked science, 2016. Доступно: <https://naked-science.ru/article/interview/zhak-fresko-proekt-venera-ne> [Дата звернення 04.11. 2018].
5. Гутнов А.Э., Лежава И.Г. Будущее города. – М.: Стройиздат, 1977. – 126 с.
6. Иовлев В.И. Архитектурное пространство и экология: монография / В.И. Иовлев. – Екатеринбург: Архитектон, 2006. – 298 с.